

guns derivats de *quint*, en especial alguns dels avui més coneguts (generalment no en el sentit d'un manlleu sinó en el d'haver seguit una impulsió vinguda de fora, sovint del castellà). En el substantiu *quinta* [Jaume I] distingeix bé *AlcM* els fets de les diverses accs.; en la § 5 'sorteig de joves per ser soldats', un moment decisiu és c. 1817: en un romanço de cap aquesta data: «la orde va arribà / els fadrins de Catalunya se n'haguessin de *quintà(r)*; / una *quinta* tan sobrada, tan fora de la rahó ---», MilàF (*Romillo*, 98.8); *quintar* (c. 1817, supra); *quintat*; *quinto* < cast. *quinto* 'soldat quintat'; *quintada*. El *quint* nom d'un dret que es pagava pel sequiatge, a la zona albuferenca, d'on *quinter* 'l'encarregat de cobrar-lo' (Sollana, 1962, fins convertit, en aquest poble, en NL; anàlogament ja 1393, *CoDoACA* xli, 81).

A les Balears la pron. de la c^a com a *ç*, amb la conseqüent tendència a tancar i palatalitzar la vocal següent, i més si és àtona, ha fet que hi hagi tendència a sumar i reduir a un els radicals *cant* i *quint*, d'on l'aplicació d'aquest a noms de pedres i de cops de pedra (pròpiament *cantal*, *cantalada*, etc.): *quintera* 'pedra dreta', 'pedra feixuga', mall.: «el *Cantó* (Alt-Urg.) és una *quintera*, una gran pedrassa dreta per indicar --- el camí, com tot allò és tapat de neu» (AMAlcover, *BDLC* III, 298); eiv. *quintalada*; men. *quintina* «toc, cop, cinglada, fuetada» (AFerrer Guinart, *Rond. Men.*, 225). *Quintar* intr. + «arribar al nombre de cinc» (DiccMGad.), especialment 'arribar la lluna al seu cinquè dia', referint-se al temps que fa llavors: «no mires com pinta, / sinós com *quinta*», 1736, CaRos, *AdagesR*, p. 80; *quintar un bosc* 'aclarir-lo, traient-ne un arbre de cada tants' (*CostCatManc.* I; Conca Barb., *AlcM*). *Quintal* adj. *Quintern* (substituint algun cop per *quinterer?*, *AlcM*); *quinternat*. *Quintet*, de l'it. *quintetto*. *Quintilló*.

De *quinta*, en qualitat de terme musical (dicc. Fa bra, § 3; *AlcM*, § 1); *requintar* intr. 'sobrepujar' (en diverses accs., especialment la musical), Josep Pla, *Empordanet*, p. 38; +*requintar-se*, oblidat pels diccs. balears (*DFgra.*, *DAmen.*, *DAG.*, Febrer Card., Unos Am., i pràcticament fins per *AlcM*, que no dona més que l'acc. cast., tr., 'encarir d'un quint els arrendaments') usat per AMAlcover amb el sentit de 'sentir-se content', quan després de ponderar la replega de mots en textos: «però no *mos requintam* ab lo llenguatge escrit, sinó que --- cent col·laboradors ens repleguen lo llenguatge vivent ---» (*BDLC* XII, 1921, 133); *requint* i *requinta* instruments musicals, alt-arag. *requinto* (Bielsa, 1965); altres usos, fins en altres parlars hispànics, vénen en general de la musical: *requinta* 'enrabiada capritxosa i sorollosa' [1695, Lacav.; E. Vilanova], «aquesta noia diu coses que fan so d'esquerdat, i, si no se li segueix la veta, agafa unes *requintes* de la ingra de bet», JRuyra, *Pinya d. R.* I, 160, i veg. els usos cubans i argentins exemplificats en DCEC (*CINCO*), I, 807b10-11; gall. *requintado* (Castelao, *Escolma Don.*, 97.17, 101.16); cat. *requintós*.

En accs. especials (QUINTUS), QUINTA, amb els derivats QUINTANUS, -ANA, s'han usat en aplicacions que

remunten a la idea de 'joc de cinc unitats o peces'⁶ («*quintana*: quinque», *CGL* IV, 421.21; v, 478.10); especialment 'espècie de trofeu compost de cinc peces', fr. ant. *quintaine* (veg. God., s. v., i b. ll. *quintana*) i el nom de la *quintana* o *pandorga* (DCEC I, 638b35-39) o estaferm cavalleresc, estudiat per Mahn, *Etym. Untschgn.*, 166-9 (cf. Spitzer, *AJL* I, 64-6); d'ací o d'una acc. molt pròxima es degué passar a 'justa, torneig' (Faraudo, *MiscFa.*, 166-7) que més aviat que 'estaferm' (com entén *AlcM*, §III) (o en combinació amb aquest), és el que figura en el passatge dels *Nov. Ardiis* de 1481.

Més descabdellat i més particularment hispànic és QUINTANA i -ANUM, en la seva aplicació a una mena de rodal o peça de terreny, en la qual el trobem ja en la *Peregrinatio Aetheriae*, 95.10 (Geyer, *ALLG* xv, 247), hispànica, de princ. S. VI; «plateae perpetuae ac latiores civitatum viae sunt --- *quintana* pars plateae quinta est, qua carpentum progredi potest», St. Isidor, *Etym.* xv, II, 24; fora de la Península a penes es troba en aquesta mena de sign., si no és en les seves adjacències, andrones o llenques laterals (log. ant. *pin-tana*, probablement, M-Lübke, *Wien. Sitzber.* cxlv, 5, p. 23); «certa res est *quintanam* apud Hispanos plerumque sumi pro villa seu praedio» (Du C. VI, 615a).

En el domini hispànic és un mot especialment cat. i de la llarga franja pireno-cantàbrica: cf. els NLL antics ast. *Quintana donga* a. 976 (< DOMNICA, 'senyorial'), gall. *Quintana dónega* a. 969 (avui *Quintanadóniga* NO. de Gàlícia, d'on sembla que era l'autora de la *Peregrinatio*), MzPi., *Orig.*, 181, n. 2; en aquella banda ha restat després com a asturià en el sentit de 'pati de la casa de camp', 'el clos propi d'algu': veg. el llibre de Somoza, *Cosiquines de la mi quintana*, p. 202, i cf. DECH cita a propòsit de BORONA; estudiat monogràficament per Prieto Bances, *Est. Mz.-Pi.* IV, 1953, 168-99, amb alguna informació referent als fets hispànics no ast. i catalans.

En cat. sobretot és 'camp de conreu, vora un mas o petit nucli de població', i en aquest sentit el tenim ja sovint en docs. del S. XI: «ipsa medietate de ipsa *chintana*», a. 1064 (*Cart.* de StCugat II, p. 306); «ortos et ortales cum ipsa *chintana*», doc. bisbat de Bna. a. 1065, amb un altre, indata, encara més antic: «et glebarium et omnia que pertinent et que necessaria sunt ipsis molendinis cum bassis et *chintana* et omnes voces et directas»;⁷ i continua essent freqüent en la documentació posterior, p. ex. en el doc. de 1481 citat per Faraudo, *MiscFa.*, p. 166; i en els textos i fonts modernes aplegades per *AlcM* i *DAG.*, modernament el sento viu en diverses zones, p. ex. a l'Empordà (Vilopriu, 1958); a Menorca és també 'terreny inculte més o menys prop de poblat', cf. les cançons i dites folkloriques replegades per Camps Merc.: «—per aquella *quintana* / de cipells? / Mai havien vist vaixells / per ses muntanyes!» (*Folk. Men.* I, 161; de nou II, 49); també designava llocs immediats al poble a l'Alt Camp⁸ i més o menys en tot el domini català, si bé és un mot encara més abundós, com a NL menor (això enormement) que com a apellatiu.